

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT
OŚRODEK INFORMACJI

629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04
693 - 46 - 92, 625 - 76 - 23

UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT.24
00 - 503 W A R S Z A W A
TELEFAX 629 - 40 - 89

INTERNET

<http://www.cbos.pl>

E-mail: sekretariat@cbos.pl

BS/62/2009

OPINIA SPOŁECZNA O KORUPCJI W POLSCE

KOMUNIKAT Z BADAŃ

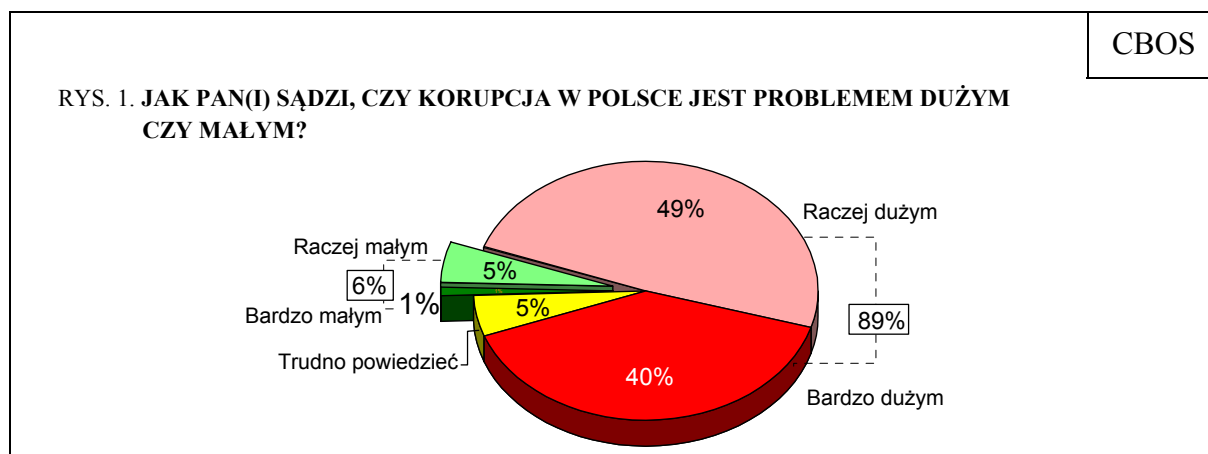
WARSZAWA, KWIECIEŃ 2009

PRZEDRUK I ROZPOWSZECHNIANIE MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

Badania prowadzone przez nas od wielu lat¹ wskazują, iż wśród licznych problemów życia publicznego w Polsce korupcja pojawia się niezmiennie w czołówce spraw, które wymagają naprawy – zwykle tuż za bezrobociem, biedą czy służbą zdrowia². W kwietniowym sondażu³ po raz kolejny przyjrzelśmy się zagadnieniu korupcji, badając m.in. opinie na temat jej występowania w Polsce oraz skuteczności podejmowanej z nią walki.

SKALA ZJAWISKA

Zdecydowana większość badanych (89%) uważa, że korupcja w naszym kraju stanowi duży problem, w tym dwie piąte (40%) – że bardzo duży. Za ledwie co szesnasty ankietowany (6%) ocenia zasięg korupcji w Polsce jako nieznaczny, w tym jedynie nieliczni (1%) – jako bardzo mały.

¹ Dzięki uprzejmości Fundacji Batorego częściowo powtórzyliśmy wskaźniki stosowane w badaniach CBOS zleczanych przez Fundację w latach 2000–2006, a w niniejszym opracowaniu powołujemy się na wyniki tych badań. W przygotowaniu komunikat CBOS o osobistych doświadczeniach Polaków związanych z wręczaniem i przyjmowaniem łapówek.

² Zob. Codzienne doświadczenia korupcyjne Polaków. Barometr korupcji 2006 – raport z badań, Warszawa 2006 (oprac. A. Kubiak).

³ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (227) przeprowadzono w dniach 2–8 kwietnia 2009 roku na liczącej 1094 osoby reprezentatywnej próbie losowej dorosłych Polaków.

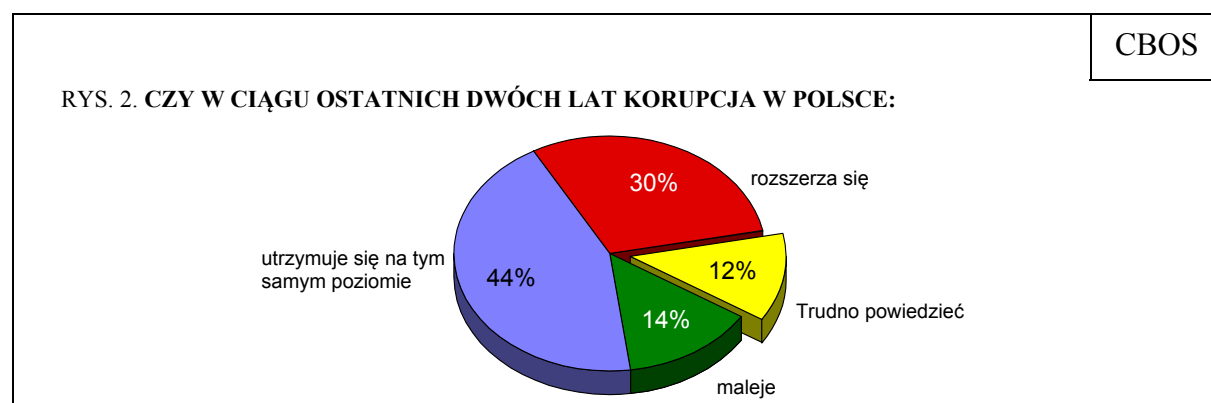
Mimo że opinie na temat rozmiarów korupcji w naszym kraju są w dalszym ciągu krytyczne, w ostatnich trzech latach nieznacznie (z 93% do 89%) zmniejszył się odsetek badanych uważających, że stanowi ona duży problem społeczny, natomiast z 2% do 6% wzrosła liczba osób przekonanych, że zjawisko to nie jest szczególnie znaczące. Znamienne jednak jest, że aż o 27 punktów (z 67% do 40%) zmniejszył się odsetek badanych, według których korupcja w Polsce jest problemem bardzo dużym.

Tabela 1

Jak Pan(i) sądzi, czy korupcja w Polsce jest problemem dużym czy małym?	Wskazania respondentów według terminów badań									
	VII 1991	II 1992	VII 2000	VIII 2001	II 2003	XII 2003	V 2004	XII 2005	II 2006	IV 2009
	w procentach									
Bardzo dużym	33	49	46	68	68	65	75	71	67	40
Raczej dużym	38	37	40	25	23	25	20	22	26	49
Dużym	71	86	86	93	91	90	95	93	93	89
Raczej małym	15	8	6	2	2	2	1	2	2	5
Bardzo małym	2	1	0	1	0	1	0	0	0	1
Małym	17	9	6	3	2	3	1	2	2	6
Trudno powiedzieć	12	5	8	5	6	7	4	4	5	5

Cechy społeczno-demograficzne w zasadzie nie różnicują opinii na omawiany temat. Postrzeganiu problemu korupcji jako nieistotnego jedynie nieznacznie sprzyjają wyższe dochody *per capita* (zob. tabele aneksowe).

Mimo iż Polacy zdecydowanie rzadziej postrzegają korupcję jako bardzo duży problem społeczny, w ciągu ostatnich dwóch lat raczej nie nastąpiło – według nich – ograniczenie tego zjawiska w skali kraju. Dwukrotnie więcej badanych uważa, że w tym okresie korupcja raczej wzrosła, niż zmalała (30% wobec 14%). Najczęściej jednak badani nie dostrzegają żadnych istotnych zmian w tym względzie, sądząc, że od dwóch lat korupcja w Polsce utrzymuje się na tym samym poziomie.

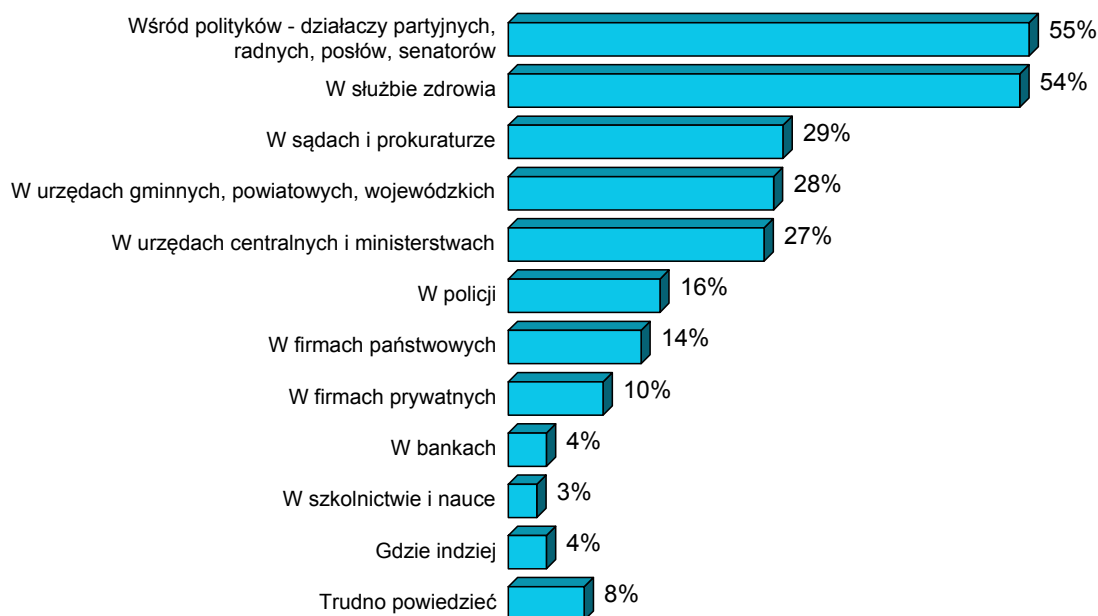
Przekonanie, że poziom korupcji w Polsce pozostaje stabilny, dominuje we wszystkich elektoratach partyjnych, z tym że osoby niezamierzające głosować w potencjalnych wyborach parlamentarnych, a także zwolennicy PSL i PiS nieco częściej niż pozostali sądzą, że w ostatnich dwóch latach korupcja w naszym kraju się rozszerza. Przeciwnego zdania stosunkowo częściej niż inni są sympatycy PO.

Tabela 2

Potencjalne elektoraty*	Czy w ciągu ostatnich dwóch lat korupcja w Polsce:			
	rozszerza się	utrzymuje się na tym samym poziomie	maleje	Trudno powiedzieć
	w procentach			
PO	25	44	26	5
PiS	32	46	16	6
PSL**	33	44	20	3
SLD	24	56	12	8
Niezdecydowani	30	45	7	18
Niezamierzający głosować	35	41	9	15
* Określone na podstawie deklaracji głosowania w potencjalnych wyborach parlamentarnych				
** Odpowiedzi potencjalnych wyborców PSL należy traktować ostrożnie z powodu niewielkiej ich liczebności w badanej próbie				

Dziedziny życia społecznego, w których – zdaniem Polaków – korupcja występuje obecnie najczęściej, to przede wszystkim polityka i służba zdrowia. Przekonanie takie wyraża ponad połowa badanych (odpowiednio: 55% i 54%). Nieco ponad jedna czwarta za najbardziej skorumpowane instytucje uznaje sądy i prokuraturę (29%), a także urzędy administracji samorządowej (28%) i centralnej (27%). Rzadziej – zdaniem badanych – problem korupcji dotyczy policji (16%), firm państwowych (14%) oraz przedsiębiorstw prywatnych (10%). Tylko nieliczni twierdzą, że do dziedzin, w których korupcja występuje najczęściej, należą banki (4%) oraz szkolnictwo i nauka (3%). Co dwunasty ankietowany (8%) nie potrafi wskazać żadnej konkretnej sfery życia społecznego, która w większym stopniu niż inne borykałaby się z problemem korupcji.

RYS. 3. CO JAKIŚ CZAS MÓWI SIĘ O KORUPCJI W RÓŻNYCH DZIEDZINACH NASZEGO ŻYCIA SPOŁECZNEGO. W KTÓRYCH Z WYMIENIONYCH DZIEDZIN, PANA(I) ZDANIEM, KORUPCJA WYSTĘPUJE NAJCZĘŚCIEJ?

* Procenty nie sumują się do 100, ponieważ respondenci mogli wskazać więcej niż jedną dziedzinę

Od grudnia 2007 roku istotnie (o 11 punktów procentowych) wzrosło przekonanie o korupcji wśród polityków – działaczy partyjnych, radnych, posłów i senatorów. W związku z tym po czterech latach polityka ponownie (choć tym razem minimalnie) wyprzedziła służbę zdrowia i znalazła się na pierwszym miejscu wśród najbardziej skorumpowanych – w opinii społecznej – dziedzin życia publicznego. Z pewnością nie bez wpływu na ten fakt pozostały niedawne wydarzenia dotyczące konfliktów na styku polityki i biznesu, jak chociażby głośne sprawy senatora Tomasza Misiaka czy wicepremiera Waldemara Pawlaka. Minimalnie na niekorzyść zmieniło się postrzeganie korupcji jako problemu urzędów gminnych, powiatowych i wojewódzkich (wzrost wskazań z 25% do 28%) oraz banków (wzrost z 2% do 4%). Natomiast wyraźnie lepiej niż szesnaście miesięcy temu postrzegana jest w tym kontekście praca policji. Od grudnia 2007 roku odsetek osób przekonanych o występowaniu korupcji w tej instytucji zmniejszył się aż o 12 punktów (z 28% do 16%). Nieco lepiej niż w 2007 roku oceniane są pod tym względem również urzędy centralne i ministerstwa (spadek o 5 punktów), a także służba zdrowia (spadek o 4 punkty).

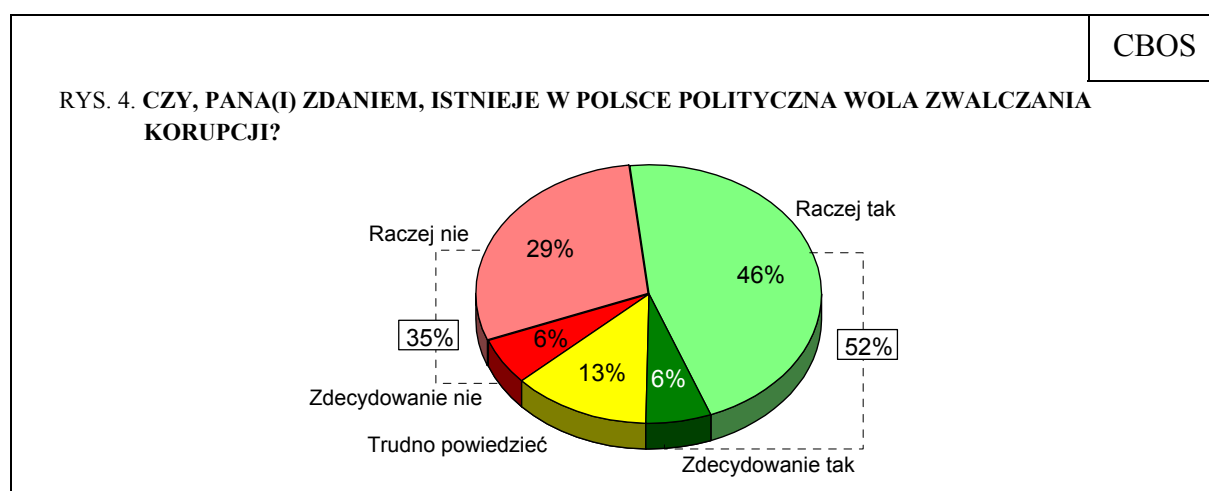
Tabela 3

Co jakiś czas mówi się o korupcji w różnych dziedzinach naszego życia społecznego. W których z wymienionych dziedzin, Pana(i) zdaniem, korupcja występuje najczęściej?	Wskazania respondentów według terminów badań							
	X '01	VI '02	VI '03	VI '04	V '05	VII '06	XII '07	IV '09
	w procentach							
Wśród polityków – działaczy partyjnych, radnych, posłów, senatorów	54	52	60	64	61	35	44	55
W służbie zdrowia	47	42	43	37	50	53	58	54
W sądach i prokuraturze	37	33	33	42	37	32	30	29
W urzędach gminnych, powiatowych, wojewódzkich	29	25	29	30	21	28	25	28
W urzędach centralnych i ministerstwach	38	29	37	39	34	22	32	27
W policji	31	23	25	21	34	31	28	16
W firmach państwowych	13	12	11	11	11	9	15	14
W firmach prywatnych	13	9	11	9	12	8	9	10
W bankach	6	3	5	4	4	3	2	4
W szkolnictwie i nauce	7	8	4	5	4	8	3	3
Gdzie indziej	1	0	1	1	1	2	0	4
Trudno powiedzieć	1	12	8	7	6	15	10	8

Procenty nie sumują się do 100, ponieważ respondenci mogli wskazać więcej niż jedną dziedzinę

OCENA WALKI Z KORUPCJĄ

Zdaniem ponad połowy badanych (52%) klimat polityczny wokół problemu korupcji w Polsce sprzyja walce z tym zjawiskiem. O tym, że w naszym kraju nie ma politycznej woli zwalczania korupcji, przekonana jest natomiast nieco ponad jedna trzecia ankietowanych (35%). Co ósmy Polak (13%) nie ma wyrobionej opinii na ten temat.

Przekonanie o braku woli walki z korupcją w Polsce wzrasta wraz z wielkością miejscowości zamieszkania respondentów oraz poziomem ich wykształcenia. Nieco częściej

ów brak dostrzegają też osoby o prawicowych poglądach politycznych niż identyfikujące się z lewicą (zob. tabele aneksowe). W elektoratach partyjnych stosunkowo najbardziej krytycznie na tę kwestię zapatrują się zwolennicy PSL i PiS, a także osoby niezainteresowane udziałem w ewentualnych wyborach parlamentarnych. Polityczną wolę zwalczania korupcji najczęściej dostrzegają sympatycy PO.

Tabela 4

Potencjalne elektoraty*	Czy, Pana(i) zdaniem, istnieje w Polsce polityczna wola zwalczania korupcji?		
	Tak	Nie	Trudno powiedzieć
	w procentach		
PO	66	29	5
PiS	52	41	7
PSL**	53	44	3
SLD	57	36	7
Niezdecydowani	52	29	19
Niezamierzający głosować	42	40	18

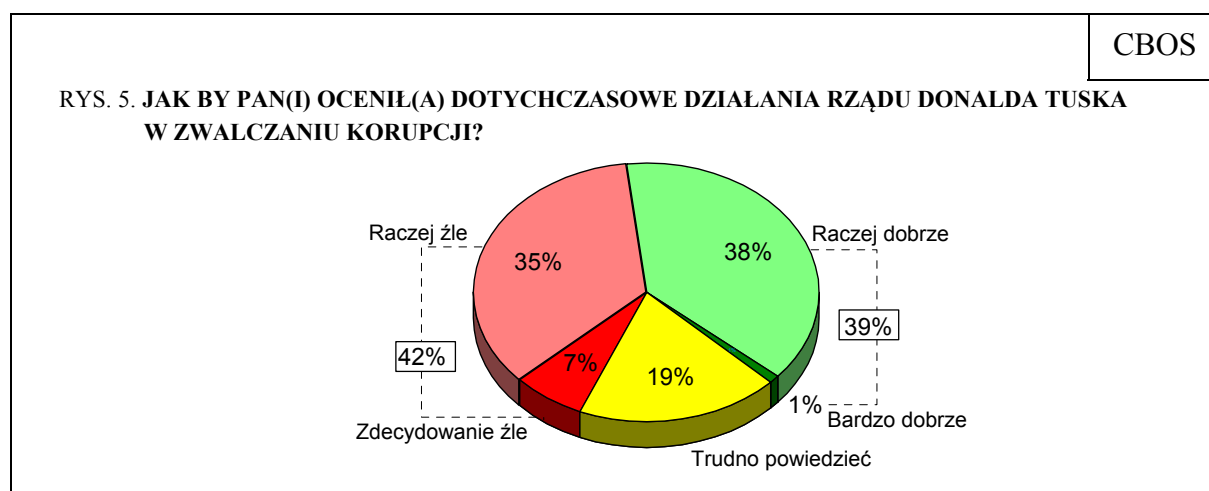
* Określone na podstawie deklaracji głosowania w potencjalnych wyborach parlamentarnych
 ** Odpowiedzi potencjalnych wyborców PSL należy traktować ostrożnie z powodu niewielkiej ich liczebności w badanej próbie

Polityczna wola zwalczania korupcji postrzegana jest głównie przez pryzmat obserwowanych zmian w tym względzie. Ci, którzy sądzą, że ostatnie dwa lata to okres spadku korupcji w Polsce, zwykle nie mają wątpliwości, że intencje polityków sprzyjają walce z tym problemem. Przekonanie takie dominuje również wśród tych, którzy twierdzą, że w ciągu ostatnich dwóch lat korupcja utrzymywała się na niezmiennym poziomie – w tym wypadku jednak wola polityczna nie jest już odbierana tak jednoznacznie. Jeszcze większe wątpliwości mają ci, którzy sądzą, że w ostatnich dwóch latach poziom korupcji w naszym kraju się zwiększył. W tej grupie dominuje pogląd, że walka z korupcją raczej nie leży w interesie polskich polityków.

Tabela 5

Czy w ciągu ostatnich dwóch lat korupcja w Polsce:	Czy, Pana(i) zdaniem, istnieje w Polsce polityczna wola zwalczania korupcji?		
	Tak	Nie	Trudno powiedzieć
	w procentach		
– rozszerza się	44	48	8
– utrzymuje się na tym samym poziomie	54	38	8
– maleje	79	14	7
Trudno powiedzieć	35	16	49

Działania rządu w walce z korupcją odbierane są niejednoznacznie. Opinie negatywne minimalnie przeważają nad pozytywnymi (42% wobec 39%), przy czym ocen zdecydowanie złych jest o 6 punktów procentowych więcej niż zdecydowanie dobrych (7% wobec 1%). Niemal jedna piąta badanych (19%) nie potrafi ocenić działań, jakie podejmuje rząd Donalda Tuska w walce z korupcją.

Coraz mniejszym zaufaniem społecznym cieszy się Julia Pitera – pełnomocnik rządu ds. walki z korupcją. Obecnie po raz pierwszy od zaprzysiężenia rządu Donalda Tuska nieufność do Julii Pitery przeważa nad zaufaniem do niej (27% wobec 24%).

Tabela 6. Zmiany społecznego zaufania i nieufności do Julii Pitery

Stosunek do Julii Pitery	Wskazania respondentów według terminów badań									
	2007		2008							2009
	XI	XII	I	II	III	IV	V	VI	VII	IV
	w procentach									
Zaufanie	26	28	40	35	33	30	34	28	27	24
Nieufność	11	14	19	21	19	18	19	23	23	27

Nieco lepiej postrzegane jest Centralne Biuro Antykorupcyjne – instytucja zajmująca się zwalczaniem korupcji w życiu publicznym i gospodarczym. Pozytywnie o działalności CBA wypowiada się obecnie dwie piąte ankietowanych (41%, od września 2008 roku wzrost o 6 punktów), natomiast negatywnie – niezmiennie od wielu miesięcy – ponad jedna czwarta (29%).

Tabela 7

Jak by Pan(i) ocenił(a) działalność CBA:	Wskazania respondentów według terminów badań									
	IX 2007		I 2008		V 2008		IX 2008		IV 2009	
	w procentowe									
– zdecydowanie dobrze	5	34	4	36	5	35	6	35	6	41
– raczej dobrze	29		32		30		29		35	
– raczej źle	20	35	21	29	19	27	21	27	23	29
– zdecydowanie źle	15		8		8		6		6	
Trudno powiedzieć	31		34		38		37		30	

★

★

★

Mimo pozytywnych symptomów w jakościowej ocenie zakresu korupcji w Polsce, nie ulega wątpliwości, że w społecznym odbiorze ciągle pozostaje ona istotnym problemem do rozwiązania. Oczywiście wydaje się też, że walkę z korupcją politycy powinni zacząć od siebie. Po czterech latach sfera polityki ponownie postrzegana jest jako dziedzina najbardziej skorumpowana. Nie ma też jednoznacznego przekonania, że w Polsce istnieje polityczna wola walki z korupcją, a działania obecnego rządu w tym zakresie postrzegane są jako raczej mało skuteczne i niesatysfakcjonujące.

Opracował

Rafał BOGUSZEWSKI